



# UIT HEUSDENHOUTS HISTORIE 31

door Heemkundekring Paulus van Daesdonck



## Familie Verkooijen en De Vlucht

### Inleiding

In mei 1940, dit jaar dus 80 jaar geleden, begon voor Nederland de Tweede Wereldoorlog. Zoals in de Eerste Wereldoorlog wilde Nederland weer neutraal blijven, maar Duitsland dacht daar heel anders over. Binnen de kortste keren was Nederland bezet en kregen Breda en omgeving te maken met De Vlucht, de evacuatie van de bevolking. Ook de familie Verkooijen van de Teteringsedijk nam deel aan die uittocht. Hein Verkooijen vertelt.

### Inval

Zeer vroeg in de ochtend van 10 mei 1940 zetten de Duitse legers de aanval in op Nederland, België en Luxemburg als onderdeel van Fall Gelb, het Duitse aanvalsplan voor de Lage Landen. Daarna zou plan Fall Rot volgen om Frankrijk te bezetten. Hoewel Nederland een verdedigingsplan kende met diverse verdedigingslijnies, zie het kaartje, werd Nederland zeer snel ingenomen. Toen de Peel-Raamstelling in oostelijk Noord-Brabant moest worden opgegeven lag de weg naar het westen van Noord-Brabant open.



De inval op 10 mei 1940.



Nederlandse verdedigingslijnies 1940.



Burgemeester B.W.Th. van Slobbe.

### Evacuatie

Om de opmars van de Duitse troepen te stuiten trokken Franse troepen naar het Noorden. Men vreesde dat de botsing tussen Duitse en Franse troepen onder meer bij Breda zou plaatsvinden. Hierdoor zouden de bewoners groot gevaar lopen. Omdat de Nederlandse overheid voor Breda geen evacuatieplan had gemaakt, liet de toenmalige burgemeester van Breda, B. W. Th. van Slobbe, al in 1939 voor zijn gemeente een plan opstellen.

Door het bevel van de burgemeester -al of niet onder druk van de oprukkende

behoorde maar tot de gemeente Ginneken en Bavel, namen diverse bewoners uit Heusdenhout deel aan de evacuatie.

### Nodig of niet

Over de noodzaak van die evacuatie, beter bekend als De Vlucht, wordt zeer verschillend gedacht. De botsing tussen de linies van de Franse en Duitse eenheden werd weliswaar verwacht bij Breda, maar vond daar niet plaats. Er vielen echter wel gewonden en dodelijke slachtoffers door de Duitse beschietingen vanuit de lucht op de Franse troepen, waardoor tevens een aantal vluchtende mensen werden getroffen. Door een bombardement op een school in Sint-Niklaas op 17 mei 1940, die mede voor vluchtelingen uit Breda als onderkomen diende, stierven ook een aantal vluchtelingen uit Breda. Totaal kostte de Vlucht een honderdtal mensenlevens. Voor velen luidt dan ook de conclusie dat de evacuatie totaal onnodig was en tot (te) veel slachtoffers heeft geleid. Het was en is natuurlijk enorm triest, zeker ook voor de familieleden, dat zoveel



Vluchtende bewoners in mei 1940.

Fransen- of door de Franse legerleiding zelf, moest de Bredase bevolking, ongeveer 50.000 personen, de stad verlaten. De evacuatie werd een dag vervoegd naar zondag 12 mei, 1e Pinksterdag. Mede daardoor verliep de uittocht erg chaotisch. In twee stromen trok men te voet, per fiets of met andere vervoermiddelen in zuidelijke richting. Hoewel Heusdenhout niet tot de gemeente Breda

onschuldige vluchtelingen overleden of gewond raakten. Voor de leden van de familie Verkooijen van de Teteringsedijk was hun deelname aan die uittocht echter een zegen.

### Firma Verkooijen

In 1901 werd te Oosterhout Jan Verkooijen geboren. Zijn werkzame leven begon hij als minger bij margarinefabriek



Verschure in die plaats. Jan had een ondernemende geest en wilde verder als zelfstandige. Als zodanig verkocht Jan in de regio margarine en koffie. Hij leverde ook in Zevenbergen en daar heeft hij Naantje Beljaars leren kennen waarmee hij op 23 mei 1925 trouwde. Het paar ging in de Bloemstraat te Ginneken wonen. Daar werden ook de eerste kinderen geboren. Later werd het bedrijf gevestigd op het adres Teteringsedijk 25, in het deel dat tot 1942 tot Heusdenhout in de gemeente Ginneken en Bavel behoorde.



*Bruidspaar Jan Verkooijen en Naantje Verkooijen-Beljaars 23 mei 1925.*

### Hun Vlucht

Bij een van zijn klanten, Theo Tigchelaar sr, de oprichter van de Ford-garage, kocht Jan zijn eerste bestelauto. Het was met deze auto dat het hele gezin, met inmiddels negen kinderen, samen met de bediende en een deel van het gezin van Naantjes broer Piet -moeder met drie jongens- vanaf de Teteringsedijk voor de Duitsers op de vlucht sloegen naar België. De auto was zo vol dat zwager Piet op zijn motorfiets volgde. De oudste zoon Kees, destijds 14 jaar, en de dienstmeid, die een kinderwagen voortduwde met de jongste, de vierde, zoon van Piet daarin, moesten lopen.

Jan ging vooruit om zijn gezin en zijn schoonzus met enkele kinderen alvast af te zetten in Hoogstraten. Daar pikte hij later zijn zoon Kees en de dienstmeid op om ze ook naar het nabijgelegen klooster te brengen. Hier brachten ze met zijn allen de nacht door op de grond van de gang.



*De Ford bestelauto met Rien Hendriks, de zwager van Jan, achter het stuur.*

De volgende dag vertrok de hele karavaan naar de broer van Jan, Kees Verkooijen, in Antwerpen voor de volgende overnachting. Weer lagen ze met zijn allen op de grond. Echter het oorlogslawaai was in Antwerpen die nacht zo hevig dat Jan besloot om, tegen de adviezen van zijn broer Kees in, diezelfde nacht nog te vertrekken naar Gent. Daarvoor moest hij in Antwerpen met de auto door de Waaslandtunnel om in West-Vlaanderen te komen. De tunnel werd bewaakt door controleposten. Door een band met een rood kruis om zijn arm te doen wist hij, na uren wachten, het mededogen van de verkeer regelende officier te wekken en mocht hij met zijn auto vol met kinderen en twee vrouwen door de tunnel. Jan meldde zich de dag erna bij een klant van Kees in Gent om van hem het adres te krijgen van de burgemeester van Kortrijk. Het waren allemaal leden van een netwerk van in België wonende Nederlandse families, die hun mede-Nederlanders op de vlucht in oorlogstijd hielpen. Uiteindelijk kregen Jan en zijn zwager Piet met hun gezinnen, nadat zij zich hadden gemeld op het gemeentehuis

in Kortrijk, onderdak in een dagloners-huisje van een boer in de buurt van Kortrijk, waar zij in de kelder op strobalen sliepen. Ze zijn daar zes weken gebleven voordat ze weer naar huis vertrokken omdat België inmiddels had gecapituleerd en ook daar de Duitsers steeds dichterbij kwamen.

### Naar huis

Onderweg naar huis op de Rijsbergseweg passeerde een bus van de BBA Jan zijn auto en stopte. De chauffeur was een bekende van Jan. De chauffeur vroeg: 'Waar ga je naar toe, Jan?' 'Naar huis,' zei Jan. 'Maar Jan, daar is niets van over, het is helemaal verbrand!' antwoordde de BBA-chauffeur. Bij aankomst op de Teteringsedijk kon Jan alleen maar concluderen dat de BBA-chauffeur helaas gelijk had. Heel het huis was samen met dat van de burens tot aan de zadelmakerij van de familie Kessel veranderd in een hoop puin. Alleen de rechter zijgevel en de voorgevel stonden nog overeind. De voorgevel met de veelbetekenende naam van Jan zijn bedrijf 'De Volharding.' Jan kreeg met zijn gezin tijdelijk onderdak



*Het vernielde pand van de familie Verkooijen.*

bij zijn zwager Piet op de Haagweg, waarna ze na enige tijd verhuisden naar een woonhuis op de Tilburgseweg waar Jan in de voorkamer een bediening-kruidentierswinkel bouwde van waaruit hij nu meer dan alleen maar boter en koffie verkocht.

### Wederopbouw

Ondertussen pakte Jan de wederopbouw van het pand op de Teteringsedijk, na de annexatie door Breda van het westelijke deel van Heusdenhout met huisnummer 180, volhardend en voortvarend aan. In twee jaar tijd was het pand met financiële hulp van de kerk uit de as herrezen en kon het feestelijk worden heropend. Terwijl de oorlog nog in volle gang was verliep de wederopbouw niet altijd even gemakkelijk, omdat bijvoorbeeld de levering van





*Het in 1942 herbouwde winkelpand.*

materialen in het geheim moest plaatsvinden teneinde te voorkomen dat ze zouden worden geconfisqueerd. Vanaf toen verliep alles voorspoedig. Er werd zelfs, tot tevredenheid van de kapelaan, een nieuw parochiaantje geboren in het gezin Verkooijen. De laatste van de tien, dochter Nettie. Zakelijk ging het Jan zo voor de wind dat hij zich met zijn bedieningszaak aansloot bij de inkoopvereniging 'De Sperwer,' van de toenmalige reclamekreet 'De Sperwer spiedt naar wat u voordeel biedt.' In 1957 was de zaak in meerdere opzichten aan modernisering toe. Jan besloot zijn zaak om te bouwen naar een van de eerste zelfbedieningskruidenierswinkels in Breda. Daar hoorde dan ook een modern uiterlijk van het pand bij, dus ook dat werd zoals gewoonlijk volhardend en voortvarend aangepakt. Na de modernisering heeft er zelfs ook nog een uitbreiding plaatsgevonden tot de huidige omvang van het pand op de Teteringsedijk 180.



*De Volharding - De Sperwer in 1957.*



*De familie Verkooijen bij de heropening van de winkel in 1942.*

### **Opvolging**

Toen Jan met pensioen ging heeft hij zijn zaak overgedaan aan zijn zoon Johan met zijn echtgenote Willie Huys in 't Veld (dochter van de filiaalhouder van de Albert Heijn zelfbedieningskruidenierswinkel in de Lange Brugstraat te Breda) die het bedrijf nog een aantal jaren hebben voortgezet. Echter met de opkomst van de grote supermarkten en de goedkope cash and carry bedrijven was het niet meer vol te houden en is het bedrijf in 1969 failliet gegaan. Johan en Willie zijn toen bij de Makro in Best op de foodafdeling gaan werken en het pand is verkocht aan een nieuwe eigenaar.

*Hein Verkooijen, kleinzoon van Jan Verkooijen en Naantje Verkooijen-Beljaars.*

Hebt u nog herinneringen aan het vroegere Heusdenhout of mogelijk foto's uit die tijd? We nemen uw verhaal graag op. Uw oude foto's scannen we zorgvuldig voor het archief van heemkundekring Paulus van Daesdonck en u krijgt ze ongeschonden retour. Alle voorgaande verhaaltjes over het kapeldorp Heusdenhout vindt u op <http://www.breda-oost.nl/uitheusdenhouts-historie>  
Reacties over dit verhaal kunt u geven via [nieuws@heusdenhout.nl](mailto:nieuws@heusdenhout.nl) of 076 5810024. Werkgroep Heusdenhouts Historie.



*Latere uitbreiding met twee blokken in oostelijke richting tot de huidige situatie.*



*Onder supervisie van Jan –op de voorgrond- komt de uitbreiding tot stand.*

